Memo

0098193198

Aan:	Raad van Weststellingwerf
Van:	College van Burgemeester & Wethouders
Team:	Advies & Ondersteuning
Datum:	10 oktober 2023
Onderwerp:	Effecten septembercirculaire 2023 gemeentefonds
N.a.v. toezegging raad d.d.:	N.v.t.

Geachte leden van de raad,

Op 6 november behandelt u de programmabegroting 2024-2027 in uw raadsvergadering. Gezien het tijdstip van publicatie van deze begroting nemen we de septembercirculaire 2023 over het gemeentefonds daarin niet meer mee. Via deze memo willen wij u graag op de hoogte stellen van het meest actuele financiële beeld.

Meestal verschijnen jaarlijks drie circulaires. In mei, september en december. De effecten van de meicirculaire hebben we opgenomen in de geactualiseerde begroting 2023 (najaarsnota), in de begroting 2024 en in de meerjarenraming 2025-2027. De effecten van de septembercirculaire lichten we in deze memo toe. We verwerken deze circulaire in de jaarrekening (2023) en in de voorjaarsnota (2024).

1. Samenvatting

a. In 2023 ontvangen we ongeveer € 480.000 meer inkomsten (uit de algemene uitkering) dan we bij de najaarsnota voorspelden. Dit voordeel verwerken we bij de jaarrekening 2023;
b. Op basis van de uitkomsten van de septembercirculaire ontvangen we in 2024 € 753.000, in 2025 € 654.000, in 2026 € 577.000 en in 2027 € 1.687.000 meer algemene uitkering. Het effect van deze circulaire verwerken we zoals altijd bij de voorjaarsnota 2024.

2. Highlights van de septembercirculaire 2023 gemeentefonds

In deze septembercirculaire zitten geen verrassingen. Het demissionaire kabinet heeft weinig nieuws te melden. De verschillen tussen de vorige circulaire (mei) en deze septembercirculaire zijn met name het gevolg van wijzigingen in de loon- en prijsontwikkeling en de verwerking van de nieuwe financieringssystematiek vanaf 2027.

3. Financiële effecten van de septembercirculaire 2023 voor onze gemeente

De septembercirculaire 2023 leidt tot het volgende meerjarige beeld:

Omschrijving (bedragen x 1.000) - = nadelig	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Meicirculaire 2023					
Algemene uitkering*	59.107	63.763	63.809	59.584	58.963
Totaal gemeentefonds: meicirculaire 2023	**59.107**	**63.763**	**63.809**	**59.584**	**58.963**
Septembercirculaire 2023					
Algemene uitkering	59.588	64.516	64.463	60.161	60.650
Totaal gemeentefonds: septembercirculaire 2023	**59.588**	**64.516**	**64.463**	**60.161**	**60.650**
Meicirculaire 2023 vs Septembercirculaire 2023					
Algemene uitkering	481	753	654	577	1.687
Verschil Meicirculaire 2023 vs Septembercirculaire 2023	**481**	**753**	**654**	**577**	**1.687**

* Dit is de stand van de algemene uitkering meicirculaire 2023, **na** verwerking van de hervormingsagenda Jeugd. Conform de uitgangspunten van de begroting 2024 is de hervormingsagenda Jeugd verwerkt als een vermindering van de uitgaven in programma 6 en een toename van de algemene uitkering in overzicht Algemene Dekkingsmiddelen.

Het effect van de meicirculaire op de begrotingssaldi wordt bij onderdeel 4 van deze memo weergegeven.

3a. Het jaar 2023
De algemene uitkering laat ten opzichte van de najaarsnota 2023 een positieve bijstelling zien van € 481.000 In de najaarsnota werd een begrotingssaldo verwacht van € 240.000. Door de positieve bijstelling van de algemene uitkering komt het verwachte begrotingssaldo 2023 nu in ieder geval uit op ongeveer € 721.000. De grootste afwijkingen binnen het gemeentefonds voor het jaar 2023 worden hieronder toegelicht.

BTW compensatiefonds
Gemeenten kunnen de btw die ze moeten betalen declareren bij het Rijk (het Btw-compensatiefonds). Dit fonds kent echter een plafond. Declareren de gezamenlijke gemeenten méér dan er in het Btw-compensatiefonds beschikbaar is, dan moet het gemeentefonds bijpassen. Blijft er geld over in het Btw-compensatiefonds, dan vloeit dit terug naar het gemeentefonds. De ontwikkeling van het BTW compensatiefonds en het bijbehorende plafond in 2023 leiden in deze circulaire tot een positieve bijstelling van € 564.000 (voorschot 2023). De definitieve afrekening over 2023 vindt plaats bij de meicirculaire 2024.

Hoeveelheidsverschillen, ontwikkeling uitkeringsbasis en WOZ mutaties
De algemene uitkering wordt berekend op basis van maatstaven. Diverse landelijke aantallen (maatstafgegevens) zijn bijgesteld. De uitkeringsbasis wijzigt daardoor. Ook de rekentarieven van de ozb verdeelmaatstaf zijn aangepast. Dit heeft ook invloed op de algemene uitkering.
Voor ons betekenen deze ontwikkelingen een nadeel van ongeveer € 160.000 in 2023.

Participatie
Het kabinet had eerder dit jaar reeds besloten om gemeenten te compenseren voor de bijzondere verhoging van het wettelijk minimumloon voor medewerkers in de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Dit betreft een meerjarige reeks die wordt toegevoegd aan het Wsw-onderdeel in de integratie-uitkering. De bedragen in de reeks lopen af met de afbouw van de Wsw tot 2048. Voor gemeente Weststellingwerf betekent dit een bijstelling van € 67.000 positief in 2023, aflopend naar € 53.000 positief in 2027.

De overige mutaties voor het jaar 2023 in de septembercirculaire zijn relatief klein van omvang.

3b. De jaren 2024-2027
De belangrijkste ontwikkelingen binnen het gemeentefonds voor de jaren 2024 tot en met 2027 worden hieronder toegelicht.

Accres
Tot vorig jaar gold voor de groei van het gemeentefonds de trap-op-trap-af-systematiek. Wanneer de rijksuitgaven stegen, groeide het gemeentefonds evenredig mee. Omgekeerd gold hetzelfde: daalden de rijksuitgaven, dan daalde ook het gemeentefonds. Met veel fluctuaties tot gevolg. Daarom is vorig jaar besloten om, vooruitlopend op een nieuwe systematiek, de jaarlijkse groei van het gemeentefonds te splitsen in een ‘volumedeel’ en een ‘LPO-deel’ (loon- en prijsontwikkelingen). Het volumedeel staat voor de komende jaren vast, het LPO-deel groeit evenredig mee met de omvang van de inflatie. Valt de inflatie hoger uit, dan stijgt ook het LPO-deel. Valt de inflatie lager uit, dan daalt dit deel van de uitkering evenredig mee. Vanwege een hogere inflatieverwachting voor 2024 neemt het accres in deze circulaire toe. Met dit hogere accres moeten de consequenties van de inflatie worden opgevangen. Voor ons betekent dit ongeveer € 650.000 meer algemene uitkering in de komende jaren.

Nieuwe financieringssystematiek
Het kabinet heeft eenzijdig besloten om vanaf 2027 het gemeentefonds te indexeren op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). Dit werd aangekondigd in de meicirculaire, maar toen nog niet verwerkt. In de Miljoenennota van het Rijk is deze indexering nu verder uitgewerkt. De volumeontwikkeling wordt gebaseerd op een 8-jaars (historisch) gemiddelde van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product.

Door de invoering van de nieuwe systematiek stijgt het volumeaccres vanaf 2027. Hiervoor was een aanvullend budget (op Rijksniveau) gereserveerd van in totaal € 150 miljoen in 2027, maar dit was nog niet verwerkt in de meicirculaire. Het volumeaccres stijgt nu echter met een groter bedrag namelijk € 706 miljoen. Voor gemeente Weststellingwerf betekent dit een toename van ongeveer € 1,1 miljoen vanaf 2027.

Overigens is de VNG inmiddels met het demissionair kabinet overeengekomen om nog een aantal varianten van een nieuwe financieringssystematiek uit te werken. Dat betekent dat de omvang van de algemene uitkering vanaf 2027 erg onzeker is.

Hoeveelheidsverschillen, ontwikkeling uitkeringsbasis en WOZ mutaties
Zie voor een toelichting onderdeel 3a 'het jaar 2023'. Deze ontwikkeling is ook van invloed op de jaren 2024 en verder. Voor de jaren 2024 en verder is het een nadeel van ongeveer € 140.000 (fluctuerend).

Participatie
Zie voor een toelichting bij 3a.

Bijzondere bijstand en vroegsignalering
Het kabinet stelt incidenteel middelen beschikbaar ter voorkoming van een stapeling van sociale en maatschappelijke problemen als gevolg van de hoge inflatie. In 2024 wordt hiervoor € 66.000 beschikbaar gesteld. Eerder is hiervoor ook al een bedrag beschikbaar gesteld in 2023.

Loon- en prijsbijstelling Jeugdzorg
In de meicirculaire zijn de extra middelen voor de jeugdzorg in 2024 en 2025 vrijgegeven. In deze circulaire wordt hierover nog een loon- en prijsbijstelling toegekend. Dit betekent voor 2024 een voordeel van € 83.000 en in 2025 een voordeel van € 48.000.

De overige mutaties in de septembercirculaire zijn relatief klein van omvang.

Reservering voor loon- en prijscompensatie
Zoals hiervoor al werd toegelicht is een groot deel van de effecten van deze septembercirculaire toe te schrijven aan indexatie. Zowel het accres als de loon- en prijsbijstelling Jeugdzorg zijn bedoeld om de consequenties van de inflatie op te vangen. Om die reden zetten we deze middelen nu apart binnen de begroting om een deel van de loon- en prijscompensatie van komende jaren op te vangen. Bij de voorjaarsnota 2024/kadernota 2025 wordt deze post beoordeeld en ingezet.

4. Effect op begrotingssaldi 2023-2027
Bovenstaande mutaties van de septembercirculaire hebben effect op het saldo van de begroting 2023 en op de meerjarenraming 2024-2027. Het effect voor 2023 nemen we mee in de jaarrekening. Het effect voor 2024 en verder verwerken we in de voorjaarsnota 2024.

(bedragen x 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Saldi najaarsnota 2023 en Programmabegroting 2024-2027	240	1.494	2.571	-1.081	-1.995
Mutaties algemene uitkering septembercirculaire	481	753	654	577	1.687
Loon- en prijscompensatie (reservering)		-697	-602	-653	-685
Saldi 2023-2027 na septembercirculaire	**721**	**1.550**	**2.623**	**-1.157**	**-993**

5. Overige mededelingen
Herverdeling gemeentefonds
Met ingang van 2023 is de herverdeling van het gemeentefonds van kracht. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) en de VNG hebben aangegeven dat het nieuwe model weliswaar een verbetering is ten opzichte van het oude model, maar dat verder onderzoek nodig is. Momenteel zijn er diverse onderzoeken onderhanden. Wat het effect hiervan is op de verdeling van het gemeentefonds is (nog) niet duidelijk.

Tekorten vanaf 2026
De VNG heeft berekend dat door allerlei aanpassingen van de financieringssystematiek de gemeenten vanaf 2026 te maken gaan krijgen met een korting van ongeveer van € 3 miljard. Zo is ook in 2026 de opschalingskorting van € 675 miljoen weer van kracht, nadat deze een aantal jaren is uitgesteld. De VNG heeft gemeenten geadviseerd om voor 2024 en 2025 een structureel sluitende begroting te presenteren en vanaf 2026 de reële tekorten zichtbaar te maken. Dat advies hebben wij opgevolgd in afwachting van het overleg tussen de VNG en het demissionaire kabinet en straks het nieuwe kabinet.

Vrije beleidsruimte van gemeenten gering
Gemeenten hebben te maken hebben met een groot aantal taken die hen door het Rijk zijn opgelegd. Dat beperkt de ruimte om keuzes te maken. Er bestaat geen absoluut objectieve maat voor het vaststellen van de mate van beleidsvrijheid. Dat erkent ook de ROB. De ROB heeft in een adviesrapport een analyse gemaakt van het gemeentelijke takenpakket en inzichtelijk gemaakt welke factoren de mate van beleidsvrijheid bepalen. BMC heeft de lijn uit dat rapport door vertaald naar de begrotingscijfers 2023 waaruit blijkt dat nog geen 20% van de totale uitgaven vrije beleidsruimte is. Een forse korting op het gemeentefonds betekent nog meer inleveren van vrije beleidsruimte. Dat is een forse opgave.